

Omvärldsanalys

Gy2011

Gymnasiereformen 2011 medför en stor strukturomvandling för gymnasieskolan i allmänhet och för Tyresö gymnasium i synnerhet. Intentionen bakom reformen är att gymnasieskolans utbildningar ska bli mer tydliga och leda längre än idag. Andra bärande delar är att specialutformade program och lokala inriktningar försvinner, skolor ska konkurrera med kvalitet utifrån ett riksgiltigt regelverk.

I samband med implementeringen av reformen behöver betydande satsningar på kompetensutveckling genomföras. Nya ämnen, ämnesplaner och examensmål skrivs fram. Examensmålen har flera uppgifter, dels anger de mål som eleverna ska uppnå för att få examen, dels ska all undervisning på skolan planeras utifrån examensmålen.

Tolv yrkesprogram och sex högskoleförberedande program ges plats i den nationella programstrukturen. Ytterst få avvikelser från den nationella strukturen tillåts. Flera av dessa program är nya och saknar motsvarighet i den nuvarande programstrukturen. Dessutom finns ett särskilt förslag om att det individuella programmet ska avskaffas och ersättas av fem särskilda program varav fyra är sådana som hemkommunen måste erbjuda.

Entreprenörskap kommer att löpa som en röd tråd genom nya gymnasieskolans uppdrag och i detta avseende står Tyresö gymnasium väl rustat. Ung företagsamhet är ett tydligt och starkt inslag redan nu i många av de program som erbjuds på skolan. I gymnasiereformen föreslås entreprenörskap få status som obligatoriskt ämne på ekonomiprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, hantverksprogrammet och naturbruksprogrammet. Dessutom ska det bli möjligt att välja ämnet på alla övriga program.

Ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan

Den 3 december 2009 föreslog regeringen ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan som avses leda till en gymnasieingenjörsexamen. Skälet till förslaget är att avnämarna på arbetsmarknaden förutspår en stor arbetskraftsbrist inom yrkesområdet. Den 4 mars gav regeringen i uppdrag åt Skolverket att utforma det fjärde året så att elever i teknikprogrammets nuvarande åk 2 kan läsa ett fjärde år och komma ut i arbetslivet redan 2012. Skälet till detta är att industrin helt enkelt inte kan vänta. Förslaget som ligger innebär att en försöksverksamhet startas omgående och pågår till 2014. Skolverket beslutar vilka skolor som kan delta. Utbildningarna ska vara riktade mot olika branscher.

Ny skollag

Lagrådsremissen till ny skollag har lämnats och en ny skollag avses gälla från den 1 juli 2011. För gymnasiets del innebär den nya skollagen förändringar. Krav på kvalitetsredovisning, kommunal skolplan och lokal arbetsplan försvinner och ersätts av krav på systematiskt kvalitetsarbete som ska dokumenteras. Tillgänglighet för personalkategorier som tidigare inte varit obligatoriska skrivs in, t.ex. skolkurator och skolpsykolog. Elever som befinner sig i svårigheter av olika slag får utökad lagstöd vad gäller rätt till stöd och hjälp. Rektorer får utökade befogenheter i det nya förslaget och huvudmannens ansvar tydliggörs. Vad gäller gymnasiesärskolan bör det uppmärksammas att den nya skollagen skriver fram skärpta regler gällande utredningar inför beslut om mottagande i särskolan. Dessutom föreslås en ändring av målgruppen för särskola. Idag finns det en möjlighet för ungdomar med autism att tas emot i särskola. I det nya skollagsförslaget utgår denna målgrupp, såtillvida det inte handlar om ungdomar med autism i kombination med utvecklingsstörning.

Skollagsförslaget innebär vidare att det individuella programmet får anordnas av fristående skolor med åtföljande rätt till ersättning vilket är en skillnad mot idag då lagstöd saknas för elever inom IV som söker till friskolor.

Gymnasiesärskolan utreds

En utredning har tillsatts av regeringen i avsikt att belysa gymnasiesärskolans behov av utveckling i förhållande till gymnasieskolan. I direktiven till utredaren nämns att

gymnasiesärskolan ska anpassas till den struktur som regeringen föreslagit för gymnasieskolan i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan. Dessutom ska utredaren analysera en utökad rätt för gymnasiesärskolans elever att studera i en annan kommun än hemkommunen eller i motsvarande utbildning i en fristående gymnasiesärskola. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag den 30 juni 2010.

Trender och tendenser

Utöver faktorer med direkt påverkan som gymnasiereform och ny skollag så är faktorer med indirekt påverkan viktiga. Enligt Almega startas åtta av tio nya företag inom tjänstesektorn. Behovet av arbetskraft med kompetens för rutin- och manualbaserade arbetsuppgifter minskar till förmån för behovet av individer med interaktiv och analytisk förmåga enligt OECD. Detta utgör ett viktigt underlag när strategiska beslut gällande gymnasieskolans utbud fattas.

Den nuvarande trenden med benchmarking, offentliggörande av resultat mm. fortsätter och stärks. Inom Södertörn fortsätter samarbetet med framtagande av gemensamma nyckeltal. SKL utvecklar en gemensam databas med öppna jämförelser där enkätsvar o.dyl. kommer att vara tillgängliga för allmänheten. Tyresö gymnasiums resultat och stark marknadsföring är viktiga faktorer för att uppnå ett gott söktryck i den konkurrenssituation som gymnasieskolan befinner sig i med frisök mellan kommunerna och 136 fristående gymnasieskolor i länet, varav 115 har samhällsvetenskapsprogrammet. I detta sammanhang kan det nationella fokuset på entreprenörskap fungera som en konkurrensfördel för Tyresö gymnasium. Tyresö gymnasium har vunnit pris som bästa UF-gymnasium under flera år i följd, och vid det senaste regionmästerskapet i ung företagsamhet vann Tyresö gymnasium två silvermedaljer och en bronsmedalj.

En annan avgörande faktor i sammanhanget är utformningen av gymnasieskolans lokaler och gymnasieskolans geografiska placering. Allt fler gymnasieungdomar efterfrågar modernt utformade lokaler och modern utrustning. Flera av de friskolor och kommuner som konkurrerar om samma elever har byggt om sina lokaler. En förstudie har påbörjats i Tyresö utifrån en framtida omgestaltning av Tyresö gymnasium. Resultatet av denna process i form av modernt utformade och attraktiva lokaler bedöms vara av stor vikt för att attrahera elever och lärare framöver.

Tyresöungdomar önskar också ha relativt enkla kommunikationer till och från sin skola. Utbyggnaden i kommunens östra delar medför att en större andel av kommunens gymnasieungdomar kommer därifrån framöver. Dessa ungdomar

behöver idag byta buss, ibland flera gånger, för att komma till Tyresö gymnasium men det är raka spåret in till stan.

Demografi

Befolkningsprognosen visar att antalet gymnasieelever i Tyresö kommun är som högst år 2010 med 2089 16-18 åringar (varav 685 i åk 1). Därefter minskar antalet successivt till år 2016 med 1709 16-18 åringar (varav 599 i åk 1). Om andra trender och faktorer är konstanta innebär det att antalet elever i Tyresö gymnasium skulle minska med 18 %.

Om gymnasiet däremot skulle lyckas attrahera 10 procentenheter fler tyresöungdomar 2015 jämfört med 2009 och om antalet elever i Tyresö gymnasium från andra kommuner kvarstår på 300, så ökar det faktiska antalet elever trots befolkningsminskningen. Omvänt innebär det också att minskad attraktionskraft i kombination med befolkningsminskningen ger en ännu mer dramatisk minskning av antalet elever.

Programutbud 2011

Inför beslut om programutbud 2011 behöver viktiga ställningstaganden göras. Nedan identifieras centrala frågeställningar och olika lösningsalternativ synliggörs.

En central frågeställning är huruvida programutbudet ska ha sin bas i en bedömning av arbetsmarknadens framtida behov av arbetskraft eller om det programutbudet ska utgå från en bedömning av vilka utbildningar som efterfrågas av eleverna själva.

Högskoleförberedande program

Sex olika högskoleförberedande program föreslås i Gy 2011. De sex programmen är samhällsvetenskapsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet, estetiska programmet, ekonomiprogrammet och humanistiska programmet. Historiskt sett har tyresöungdomar sökt till program med ett innehåll som ligger nära dessa i Tyresö, i andra kommuner och i friskolor. Det enda undantaget är utbildningar med ett innehåll som ligger nära det kommande humanistiska programmet. En genomlysning av tyresöungdomars ansökningar de senaste åren visar att ytterst få ungdomar sökt samhällsvetenskapsprogrammet med

språkinriktning eller kulturinriktning, vilka är de inriktningar som innehållsligt ligger närmast det föreslagna humanistiska programmet.

En osäkerhetsfaktor när det gäller söktryck är att det råder en mycket stark konkurrens från andra kommuner och friskolor, särskilt på det estetiska programmets område vilket resulterat i att söktrycket varierat kraftigt över tid. Estetiska programmet är det fjärde mest eftersökta programmet av tyresöungdomar men sök bilden fördelar sig över alla de fyra nationella inriktningarna och inte bara musikinriktningen som finns på Tyresö gymnasium idag.

Gemensamt för de högskoleförberedande programmen är att de ska förbereda eleverna bättre för högskolestudier än vad dagens program gör. Programmen ska förbereda för högskolestudier i allmänhet och i synnerhet för högskolestudier inom det kunskapsområde som programmet vänder sig till. Kraven på grundläggande högskolebehörighet skärps.

Nationella eller lokala programråd behöver inte enligt de nya författningsförslagen inrättas för de högskoleförberedande programmen. Motiveringen till detta är att behovet av kontinuerliga förändringar bedöms vara mindre för de högskoleförberedande programmen än för yrkesprogrammen. Å andra sidan finns inte något förbud mot att etablera kontakter och samarbeta med avnämarna på området för att hitta en tydlig koppling mellan de högskoleförberedande programmen och universitet, högskola och näringsliv. En sådan koppling finns idag exempelvis mellan Tyresö gymnasium och Södertörns högskola, och bedömningen är att samarbetet gynnar skolans utveckling och elevernas resultat.

Yrkesprogram

Den nya nationella programstrukturen innehåller tolv yrkes program. Dessa är barn- och fritidsprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet, el- och energiprogrammet, fordons- och transportprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, hantverksprogrammet, hotell- och turismprogrammet, industritekniska programmet, naturbruksprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet, vvs- och fastighetsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. För varje yrkesprogram ska det inrättas nationella och lokala programråd. På nationell nivå är syftet att följa arbetsmarknadens förändringar och anpassa utbildningarna till dessa. På lokal nivå är syftet att skola och näringsliv ska samarbeta kring APU, lärlingsutbildning mm. Dessutom är intentionen i reformen att

det lokala näringslivet ska medverka vid bedömning av elevernas gymnasiearbete, vilket måste bli godkänt för att en elev ska kunna få ut sin yrkesexamen..

Om man beaktar den utveckling och expansion som sker och förväntas ske framöver är det tydligt att utbudet av yrkesprogram behöver fokusera på tjänstesektorn. Men om man däremot beaktar ungdomarnas önskemål och söktrycket står det klart att fokus behöver vara på industrisektorn med el och energi, fordon och transport och bygg och anläggning. I länet är det relativt gott om arbetstillfällen inom dessa sektorer vilket medför att dessa program bör finnas med i programutbudet.

Utöver nämnda utbildningar bör vvs- och fastighetsprogrammet lyftas. Det är en utbildning som förutspås leda till jobb eftersom det saknas arbetskraft i länet. Detta vittnar bl.a. chefer på tekniska kontoret om. Däremot gör skolledningen bedömningen att det kan vara mycket svårt att rekrytera kompetenta lärare till en sådan utbildning. En av orsakerna till detta är att löneläget i vvs-branschen är avsevärt mycket högre än i lärarbranschen. Dessutom behöver man utreda i vilken utsträckning inrättande av ett vvs- och fastighetsprogram medför behov av maskinella investeringar.

Vad gäller yrkesutbildningar som ligger nära tjänstesektorn har Tyresö goda förutsättningar att bedriva hotell- och turismprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, och hantverksprogrammet med inriktning frisör. Det finns kompetenta lärare att tillgå, programmen bedrivs redan idag och praktikplatser för arbetsplatsförlagda lärandet bedöms gå att uppbringa. Arbetstillfällen finns om än i mindre utsträckning inom frisöryrket. Söktrycket är gott förutom för handelsprogrammet där söktrycket varierat mycket över tid.

Idrottsutbildningar

Idag bedrivs idrottsutbildningar inom samhällsvetenskapliga programmet med inriktning mot handboll och fotboll. Tidigare fanns även en inriktning mot ishockey men den ligger i träda p.g.a. lågt söktryck. Inom ramen för Gy 2011 stramas regelverket kring idrottsutbildningar upp och man måste ansöka hos Skolverket för att få anordna utbildningar med särskild inriktning mot idrott. Det utrymme i poängstrukturen som står till förfogande för idrott är det individuella valet och eventuellt en mindre del av programfördjupningen. För att få tillstånd krävs att Skolverket godkänner ansökan och att ett specialidrottsförbund tillstyrker.

Inom fotboll uppfyller Tyresö gymnasium kraven för att vara A-certifierade och det finns tränare med god förankring i kommunen. Det finns ett starkt intresse för fotboll i kommunen och framgångarna för Tyresö FF:s damlag kan eventuellt tänkas bidra till ett ökat intresse från flickor vilket skulle gynna ett genusperspektiv på idrottsutbildningar. Tyresö gymnasium har idrottslärare och tränare med god förankring i kommunens fotbollsföreningar och Tyresö förenade företagare är engagerade i fotbollen vilket gynnar nödvändiga näringslivskontakter. Dessutom finns ett gott elevunderlag från de fotbollsklasser som finns på Forellen och Nyboda. I årgångarna -94 och -95 har Tyresö FF ca 20 aktiva ungdomar i vardera årskullen och -96: orna uppgår till 25 spelare. Det som eventuellt skulle tala emot en satsning är att skolledningen har uppmärksammat att elever i allt högre utsträckning använder sitt individuella val för att välja kurser som ger extra meritpoäng inför ansökan till högskola istället för till idrottskurser.

Vad gäller handboll är Tyresö gymnasium också certifierade men det råder just nu ett mycket lågt söktryck. Säsongen 08/09 fanns det 45 st -94: or, 80 st -95: or och 100 st -96: or i tyresöföreningarna. Dessa spelare kommer inte bara ifrån Tyresö utan från Haninge, Älta, Skarpnäck, Stockholm mm. Skälet till det låga söktrycket bedöms vara avsaknaden av tränare med god förankring i kommunen och kommunens föreningar saknas, samt stark konkurrens från Vittra.

Innebandy är populärt i Tyresö men det finns idag ingen inriktning mot innebandy på Tyresö gymnasium. En kartläggning av förutsättningarna att bedriva idrottsutbildning med inriktning mot innebandy är önskvärt.

I kommunen finns ett antal aktiva elitidrottare inom mindre idrotter som exempelvis simning och orientering. Med tanke på kommunens satsning på sportcampus södertörn är ett alternativ att skapa utbildningar med plats för enstaka idrottsutövare som samläser näringslära och träningslära men som får sin undervisning inom respektive specialidrott via sin egen förening. Detta är ett alternativ som bör utforskas i avvaktan på kriterier från Skolverket för att få anordna idrottsutbildning.

PM om fem särskilda program och behörighetsregler

Den 28 september 2009 presenterade utbildningsministern en departementspromemoria där det föreslås att individuella programmet avskaffas och att fem särskilda program inrättas i dess ställe. De föreslagna programmen är preparandutbildning, programinriktat individuellt val, individuellt alternativ, yrkesintroduktion och språkin introduktion. Tanken bakom förslaget är att dessa

program bättre ska kunna möta den heterogena grupp elever som idag återfinns inom det individuella programmet. Kraven på vad som ska erbjudas inom respektive program är mer långtgående än dagens regelverk kring IV. Stöd och hjälp, kvalitet, antal ämnen som ska erbjudas, mm. medför utökade kostnader.

I samma PM föreslås nya behörighetsregler till gymnasiets yrkesprogram, godkänt betyg i svenska/svenska som andraspråk, godkända betyg i engelska och matematik och minst fem andra ämnen. Inom ramen för Gy2011 definieras behörighetsreglerna till gymnasiets högskoleförberedande program, godkänt betyg i svenska/svenska som andraspråk, godkända betyg i engelska och matematik och minst nio andra ämnen. De nya behörighetsreglerna medför sannolikt att antalet elever inom IV, eller de kommande fem särskilda programmen, kommer att öka.

Stöd till elever med svårigheter av olika slag

Kostnaden är hög för att köpa platser utifrån för ungdomar inom IV och för ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (Aspergers syndrom, ADHD, ADD, Tourettes syndrom och Autism). För berörda familjer är det ofta önskvärt att ungdomarna går i skolan på hemmaplan om det finns en verksamhet av hög kvalitet att tillgå.

Idag medger regelverket att kommuner säger nej till elevers önskemål om att studera vid IV i andra kommuner eller friskolor. Trots detta återfinns idag 16 elever i friskolor och andra kommuner inom ramen för IV till en kostnad om ca. 1,7 mkr per år. Kostnaden för behöriga ungdomar med Aspergers syndrom på NV och SP i andra kommuner uppgår likaledes till ca. 1,7 mkr innevarande år.

Utifrån nya skollagsförslaget ökar sannolikt kostnaderna för köp av platser om inte Tyresö gymnasium skapar en egen verksamhet med stöd och hjälp både till elever inom de fem särskilda programmen och till elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. En satsning på de fem särskilda programmen och på stödverksamhet till ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar skulle sannolikt vara kostnadskrävande initialt men kostnadsbesparande på sikt.